

הנושא: עקרונות החינוך הבלתי פורמאלי הכותב/ת:

1. וולונטריות – רצוניות (בחירה חופשית) עיקרון זה מיושם בחינוך החברתי החל מהיום בו בוחר הילד/נער להצטרף למסגרת החברתית, דרך החלטתם באיזו פעילות להשתתף, וכלה בהחלטה לעזוב את המסגרת. ההחלטה אם להשתתף בפעילויות או לא מלווה בייעוץ ובהכוונה של המדריך, אך נשארת תמיד בתחום שיקול דעתו של הלקוח: ילד/נער (הורה).

יתרונות: השתתפות המבוססת על בחירה מעלה את הסיכוי למעורבות משמעותית. וכן מעלה את הסיכוי להתאמה בין כושר והתעניינות אישיים להיצע של המסגרת.

חסרונות: הגברת "עמדת המיקוח" של הילדים/נערים כלפי המבוגרים העובדים עמם.

- פעילויות שחייבים להשתתף בהן, ופעילויות שלא – חשוב להגדיר מה חובה ומה לא.
- חשוב לקיים שיח בנושא עם ההורים
- ילדים בעלי צרכים מיוחדים יש לדון בנושא עם ההורים ואנשי טיפול אחרים.

2. סימטריה – יחסים קרובים והדדיים (מגע גומלין סימטרי) מגע גומלין המבוסס על הבדל קטן של כוח בין מבוגרים לצעירים ובין הצעירים לבין עצמם. רוב המסגרות המוכרות לילד/נער הן בעלות מרכיב היררכי חזק (בית-הספר, המשפחה) ואילו בחינוך החברתי מערכת היחסים הנבנית בין החניך למדריך מבוססת על שוויוניות. העקרונות והציפיות מוסכמים באופן הדדי תוך תיאום פעולה וחתירה הדדית להשגת יעדים משותפים. העבודה המשותפת, המבוססת על שוויוניות והסכמה, נותנת לחניך לגיטימציה לבטא את רצונותיו ואת שאיפותיו.

- רוב פעילויות הקבוצה יוצרות סימטריה בין חברי הקבוצה, בין אם זה משחק או דיון. ככל שמתאמים בפעילות קבוצתית כך מתחזק המקום של כל אחד בקבוצה, ולמדריך יש אפשרות להעצים ולחזק ילדים שיותר דרוש לחזקם.
- אופן דיבורו של המדריך יוצר סימטריה – אם הדיבור מגיע ממקום של קרבה והכלה ולא ממקום של היררכיה ומעמד.

3. מגוונות (רב ממידיות) המערכת מציעה מגוון רחב של פעילויות ומאפשרת לבעלי כישורים שונים לתמרן במגוון תחומי פעולה כדי להגיע להישגים משמעותיים. מגוון הפעילויות והתאמתן לכישורי הילדים/הנערים מאפשרת את מיצוי היכולת האישית של כל חניך.

- מסגרת הפעילות מכילה תחומים רבים: ספורט, יצירה, משחק, תיאטרון ועוד. יש לחשוב על מגוון רחב שנותן מקום ביטוי לכל הילדים בקבוצה.

- יש להתאים את "פינות הבית" במרחב לפי תחומים מגוונים המותאמים לצרכי הילדים. גם לצרכי הגיל וגם לצרכי הקבוצה הייחודית
- ניתן לעשות יום אחד של תחומי עניין. למשך מספר חודשים ילד בוחר בתחום עניין אחד (מתוך 3-4 מוצעים) ומתמיד בו לאורך מספר פגישות (שמספרן יקבע ע"י המדריך) כך ניתן לכוון ילד גם למקום שחשוב לו להיות בו ופחות שמח לבחור בו (מכל מני סיבות).

4. דואליות - מסגרת מורכבת - ניגודיות בו זמנית מערכת היחסים המתפתחת בין המדריך לילד מורכבת משני קטבים: אינטימיות – המבוססת על רגשות ועל יחסים לא פורמאליים, ופורמאליות – המבוססת על העקרונות המקובלים בחברה הרחבה (תחרותיות, רציונליות וכדומה). דואליות זו מעניקה גמישות וליווי החניך בתהליך המעבר מתלות לעצמאות או מילדות לבגרות, בהתאם למוכנותו הנפשית.

- שיחות אישיות לקראת משימה שכל ילד ייקח בבית הילדים
- שיחות אישיות כלליות – משוב וכו'.

5. מורטוריום – ניסוי וטעייה. ("שמירת חובות"). ניתנת לחניכים האפשרות לתפקד במערך של ניסוי וטעייה ולבחון ערכים ודפוסי התנהגות שונים, כל זאת לפני פיתוח התחייבות ואחריות מלאות לתפקוד חברתי. בפני הנערים מוצבים אתגרים עם סיכויי הצלחה, והעמידה בהם מחזקת את ביטחונם העצמי ומגבירה את רצונם להמשיך ולהתפתח.

- חשוב שילדים יתנסו ויחוו חוויה של הצלחה. באם היה כשלון, מקום המדריך במשוב ובחוויה מתקנת קריטי.
- כל ילד מוביל פעילות. חשוב גם לבד וגם כחלק מצוות, בכל בחירה יש מטרת נוספות ושונות שניתן להשיג.

6. דפוסי ניהול עצמי - הנטייה היא להפחית את רמת הפיקוח מצד המבוגרים ולהרחיב את רמת העצמאות של הילדים. מדובר בתהליך מובנה, המסייע לחניך במעבר מילדות לבגרות, תהליך שבו עוברים הנערים ממצב של תלות במדריך למצב של עצמאות.

- ילדים מובילים פעילות
- פרויקטים של קבוצות/שכבות
- ועדות

7. שילוב בין הפגה ליצרנות - מיזוג של פעולות בעלות אופי הפגתי לצד פעולות יצרניות שמכוונות בעיקר להשגת תוצאות בעתיד.

8. פיקוח קוליגאלי. פיקוח באמצעות הסברה, השפעה ושכנוע יותר מאשר ע"י הפעלה של איומים או בעזרת שימוש באיסורים ובסוגים שונים של כוח, כולל פיקוח קבוצתי.

9. גמישות מבנית - כללי משחק לא משמיעים ולא לגמרי מוגדרים, כך שלעיתים נושאים אופי פתוח לשינוי והסתגלות לצרכים ולמטרות של המשתתפים במסגרת ושל החברה היותר רחבה.

- מסגרות פעילות שונות שבכל תקופה מעצימות צורך אחר
- מפגש שבועי יכול להכיל גם משחק גם שיחה ובכל פעם מישהו אחר מוביל אותו.

10. סמליות ומתן משמעות - ייחוס של משמעות ערכית לתחומי הפעילות השונים. מגע ישיר עם ערכים תוך שילוב בין משמעות סמלית לביצועית.

- טקסים בחגים
- מסורות יישוביות
- טקס קבלת ילדים
- טקס פרידה
- חולצות
- המנונים